جام جم
ادبیات
LITERATURE
۱۱
سه‌شنبه ۲۷ شهریور ۱۴۰۳ شماره ۶۸۵۸

آموزش سبک زندگی پیامبر(ص) به کودکان

«محمد(ص) مثل گُل بود: آموزش سبک زندگی پیامبر(ص) به کودکان» اثری به قلم غلامرضا حیدری ابهری و تصویرگری سام سلماسی است که هر چهار حوزه، ارتباط با خدا، ارتباط با خود، ارتباط با مردم و ارتباط با خلقت را شامل می‌شود و ۴۰ محور اصلی در سبک زندگی را با کودکان در میان می‌گذارد. در این کتاب کودکان شما با جنبه‌های والای شخصیتی و رفتاری حضرت محمد(ص) آشنا می‌شوند و از ایشان درس زندگی و چگونه بهتر زیستن را می‌آموزند.

در معرفی این کتاب از سوی ناشر آمده است: «ساختار اثر حاضر به‌گونه‌ای طراحی شده که کودکان، حضور پیامبر(ص) را در زندگی عادی خود حس کنند و به‌راحتی بتوانند از آن حضرت الگو بگیرند. گفتنی است که کتاب محمد (ص) مثل گُل بود علاوه بر آموزش سبک زندگی پیامبر(ص)، به رشد تفکر کودکان و پرورش هوش اخلاقی آنان نیز کمک می‌کند.»

در بخشی از متن این کتاب می‌خوانیم: «حضرت محمد(ص) به مهمان خود خیلی احترام می‌گذاشت. وقتی مهمان به خانه پیامبر(ص) می‌آمد، پیامبر(ص) او را در جای مناسبی می‌نشاند و بعد هم خیلی مهربانانه به گفت‌وگو با او می‌پرداخت. او می‌فرمود: «هرکس به خدا و آخرت ایمان دارد، باید مهمان خود را گرامی بدارد.»

نهضت ترجمه تداوم انقلاب ادبی ایران

اهمیت ترجمه شعر فارسی و حفظ هویت ملی از طریق ادبیات را در گفت‌وگو با علی‌اصغر شعردوست، بانی نام‌گذاری روز شعر و ادب فارسی بررسی کردیم

فاطمه رستمی
گروه فرهنگ و هنر

زبان و ادب فارسی میراث ماندگاری است که نیاکان ما با رنج بسیار از پس تندبادهای روزگار برای ما به یادگار گذاشته‌اند و بجاست که نسل امروز با آگاهی از ارزش‌های این گوهرناب، در حفظ و نگهداشت آن بکوشند. در این بین معرفی داشته‌های ادبی کهن و امروزی و معرفی این دستاوردها از طریق ترجمه، باید نهضتی باشد که از سوی مدیران فرهنگی و ادیبان کشور دنبال شود. در ۲۱ سالگی روز شعر و ادب فارسی پای صحبت علی‌اصغر شعردوست نشستم؛ سیاستمدار، سفیر سابق و محقق که به عنوان نماینده ملت در مجلس، سالگرد درگذشت شهریار ملک سخن، استاد محمدحسین شهریار را به‌عنوان شاعری که با مردم معاصر زیسته، فرصت مغتنمی دانست تا موجبات حفاظت از زبان و ادب فارسی را از این طریق فراهم کند. در ادامه این مطلب، شرح گفت‌وگوی جام‌جم با شعردوست را می‌خوانید.

در ترجمه شعر یکی از چالش‌های پیش‌روی مترجم، زنده ماندن روح شاعر و حس و حال اثر است. چقدر این مسأله را می‌توان مانعی در ترجمه اشعار فارسی دانست و برای عبور از این چالش چه الزاماتی را باید در ترجمه مدنظر قرار داد؟

حفظ تمام زیبایی‌های اصیل یک اثر ادبی در ترجمه غیرممکن است. به‌خصوص ترجمه‌هایی که از آثار نظم صورت می‌گیرد که نه می‌توان وزن شعر را حفظ کرد و نه برخی لطایف و ظرایف زبانی قابل انتقال به مخاطب خارجی است، اما این بهانه که نمی‌توان حلاوت و زیبایی شعر فارسی را با ترجمه منتقل کرد، بهانه قابل قبولی نیست.

مترجم زبده می‌تواند زیبایی‌شناسی کلام منثور را منتقل کند و در آثار منظوم نیز به هر حال راهی برای حفظ کیفیت اثر وجود دارد که مترجمان می‌توانند با تسلط بر صنایع ادبی زبان مبدا و مقصد به نگهداشت عمق و جذابیت‌های اثر ادبی کمک کند. مرحوم استاد شهریار زمانی مشتاق بود منظومه معروفش «حیدربابایه سلام» را ترجمه کند؛ چراکه این شعر شهرت جهانی پیدا کرده بود و اکنون ده‌ها ترجمه، نظیره و اقتباس از این اثر شده است. استاد آن زمان به من گفتند وقتی خواستم حیدربابایه سلام را ترجمه کنم، بعد از ترجمه دو سه بند از اثر، احساس کردم زیبایی شعر از بین رفته است. یعنی حتی خود شاعر هم احساس کرده روح شعرش با ترجمه منتقل نمی‌شود، اما تاکید می‌کنم با علم به این مسأله همان‌طور که رهبر انقلاب نیز تاکید کرده‌اند، باید نهضت ترجمه شعر را جدی گرفت، همین حالا بسیاری از اشعار خارجی از آمریکای لاتین تا اروپا و... در کشور ترجمه شده و مورد استقبال مخاطبان هم قرار گرفته است. پس ترجمه می‌تواند اثرگذاری داشته باشد و ما باید در برابر آنچه از شعر خارجی به ایران وارد شده، اشعار فارسی کهن و امروزی خودمان را نیز به زبان‌های گوناگون بازگردانی و ترجمه کنیم. وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، بنیادهای ادبی، حوزه هنری و... همه می‌توانند بانی این کار شوند و در قالب نهضت، ترجمه شعر را پی بگیرند.

مسأله ترجمه شعر فارسی به زبان‌های مختلف را همان‌طور که رهبر انقلاب نیز تاکید کرده‌اند، باید با نهضت ترجمه شعر گسترش داد

انقلاب اسلامی ایران بنیان اشاعه، احیا و باززنده‌سازی بسیاری از مفاهیم ارزشمند اخلاقی و دینی شد. چنین رویداد مهمی در تاریخ معاصر کشور، قطعا در ادبیات معاصر ما به خصوص در شعر اثرگذار بوده است. این تحولات شعر و ادب فارسی را به کدام سمت هدایت کرد؟

من معتقدم پیروزی انقلاب اسلامی، معارف والای دینی و مفاهیم ارزشمند و انقلابی را وارد شعر و ادبیات فارسی کرد که موجب دمیدن روح تازه‌ای در این جهان شد، انقلاب ما انقلابی در شعر و ادب بود و حتی در زبان اقوام گوناگون تجلی پیدا کرد. حقیقتا پیش از انقلاب اصلا چنین روحی در ادبیات و شعر کشور وجود نداشت، پس از انقلاب اسلامی شیوه‌ای از کار ادبی پدید آمد که بسیار بومی و هم‌راستا با فرهنگ ما بود.

پیش از پیروزی انقلاب اگر می‌خواستیم اسم چند نویسنده و شاعر نامدار را بیان کنیم، به چند عنوان محدود می‌رسیدیم، اما حالا بین جوانان کشور شاهد فعالیت حرفه‌ای ده‌ها شاعر واقعا توانا هستیم. مفاهیم دینی و انقلابی، دفاع مقدس، ایثار و شهادت، مبارزه با استکبار و ستم‌ستیزی و بسیاری مضامین بدیع دیگر، موجب پویایی و بلندی روح شعر و ادب ما شده و باید این تحول را مبارک دانست و به آن افتخار کرد و با ترجمه آثار به سایر زبان‌ها، این انقلاب ادبی را که انقلاب اسلامی به بار آورده، برجسته و نمایان کرد.

در طول تاریخ ادبیات فارسی، نام‌های پرآوازه‌ای مانند سعدی، حافظ، مولانا، فردوسی و... مایه افتخار ما بوده و هستند. آیا می‌توان امیدوار بود که ایران آینده هم شاهد تولد چهره‌های ادبی مطرحی هم‌وزن شاعران گذشته شود؟ نقش نهاد خانواده در تحقق این آرمان چیست؟

هر بازه‌زمانی نیازمندی‌های خودش را دارد و آفرینندگان عرصه هنر اعم از شاعران، نویسندگان، نقاشان و موسیقیدانان به تناسب دوره تاریخی خود دست به خلق اثر می‌زنند که هر کدام مطالبات عصر خودشان را پاسخ می‌گوید. این‌که هنرمندی اثری بیافریند که پس از قرن‌ها بتواند حیات با نشاطی داشته باشد، شاهکار است که در ادب فارسی با بی‌شمار استعداد این چنینی مواجه هستیم. به عنوان مثال رودکی بزرگ گرچه ۱۰۰۰ سال قبل شعر سروده، اما وقتی ما این اشعار فارسی را امروز می‌خوانیم، گویی که روز گذشته در سمرقند سروده گفته شده یا حکیم فردوسی و شاهنامه‌اش نیز چنین شأنی دارند.

اما امروز ما با دو روش می‌توانیم شاهد بروز استعدادهای جدید شویم. نخست این‌که به ادبیات کهن و پرافتخار ایران توجه داشته باشیم. در همه‌گیری فضای مجازی، خلاصه‌اندیشی و مختصرنویسی آفت شده است و اگر به کسی بگوییم شاهنامه فردوسی یا نظامی گنجوی و قصه‌هایش را که بسیار شیرین است طی یک سال بخواند، حوصله نمی‌کند. پس اگر می‌خواهیم استعدادهای نوبروز پیدا کنند و تولیدات فاخر ادبی داشته باشیم، باید ادبیات کلاسیک خودمان را مطالعه و درک کنیم. تسلط به ادبیات کهن کشور، کمک می‌کند تا هنرمندان جوان این امکان را به دست بیاورند که کارهای نویی بیافرینند و خلاقیت خود را در تناسب با نیازهای زمانه به مخاطبان عرضه کنند. اگر استاد شهریار از هم‌عصران خود متمایز شد، به‌دلیل تسلط وی بر ادبیات کهن فارسی بود. به‌عنوان نمونه شهریار شعر معروف خود که می‌گوید: «برو ای گدای مسکین در خانه علی زن/ که نگین پادشاهی دهد از کرم گدا را» را از محتوای سروده سعدی الهام گرفته که می‌گوید: «برو ای گدای مسکین و دری دگر طلب کن/ که هزار بار گفتی و نیامدت جوابی». اگر شهریار در آثار سعدی تعمق نکرده بود، چطور می‌توانست در مدح مولا علی(ع) شعری بسراید که مفهومی ارزشمند را بیان کند. شهریار فقط سعدی نخوانده بود، بلکه شاگرداول کلاس حافظ هم بود و با صناعی، مولانا و... هم به اندازه کافی آشنایی داشت. ما هم اگر پیشینیان خود را بشناسیم آثاری در شعر و ادب خلق خواهیم که برای مخاطب امروز اصیل و جذاب است. دوم این‌که باید از ادبیات و شعر حمایت ویژه‌تری شود و نسبت به نقش آن در جهان امروز بیشتر دقت کنیم.

یادداشت

شهریار و روز شعر و ادب فارسی

تجلیل از فرهنگ و هنر

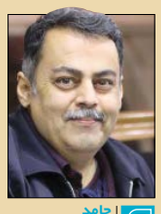

حامد کاظم‌زاده خویی
روزنامه‌نگار

۲۷ شهریورماه به‌عنوان روز شعر و ادب فارسی، فرصتی برای تجلیل از بزرگان شعر و ادب فارسی است. این روز به‌ویژه به نام استاد شهریار، یکی از برجسته‌ترین شاعران معاصر ایران، نام‌گذاری شده است. شهریار با آثار خود، به‌ویژه در قالب‌های غزل و مثنوی، تأثیر عمیقی بر ادبیات فارسی گذاشته و نقش مهمی در حفظ و ترویج زبان و فرهنگ فارسی ایفا کرده است.

شهریار؛ استاد بی‌همتا

سیدمحمدحسین بهجت تبریزی، معروف به شهریار، در ۲۸ شهریور ۱۲۸۵ هجری شمسی در تبریز به دنیا آمد. او در خانواده‌ای با پیشینه فرهنگی و مذهبی رشد کرد که تأثیر زیادی بر شکل‌گیری شخصیت و دیدگاه‌های ادبی او داشت. شهریار از جوانی به سرودن شعر پرداخت و به‌سرعت به یکی از برجسته‌ترین شاعران معاصر ایران تبدیل شد. او با بهره‌گیری از قالب‌های سنتی شعر فارسی و در عین حال با نوآوری‌های شخصی، توانست آثار ماندگاری از خود به‌جای بگذارد.

آثار شهریار به‌ویژه دیوان غزل و مثنوی «حیدربابایه سلام»، از جمله مهم‌ترین و برجسته‌ترین آثار ادبیات فارسی به‌شمار می‌روند. دیوان غزل شهریار، با استفاده از زبان ساده و بیان صادقانه احساسات، به‌دلیل عمق معنایی و سادگی در بیان، مورد تحسین و استقبال عموم قرار گرفته است. غزل‌های شهریار به‌ویژه به‌دلیل توانایی او در بیان احساسات انسانی و استفاده از تصاویر زیبا و تاثیرگذار، جایگاه ویژه‌ای در ادبیات فارسی دارند. اثر دیگر و بسیار مهم او، مثنوی حیدربابایه سلام، به خاطر ویژگی‌های خاص خود در ادبیات فارسی مورد توجه قرار گرفته است. این اثر که به‌نوعی نشانی از هویت فرهنگی و ملی آذربایجان و ایران است، با ترکیب داستان‌های محلی و تاریخی به بررسی فرهنگ و سنت‌های منطقه‌ای پرداخته است. حیدربابایه سلام نه‌تنها به‌عنوان یک اثر ادبی مهم، بلکه به‌عنوان یک سند تاریخی-فرهنگی نیز در نظر گرفته می‌شود.

نقش روز شعر و ادب فارسی

روز شعر و ادب فارسی، فرصتی است برای تجلیل از تاریخ ادبی کشور و یادآوری آثار بزرگ‌ترین شاعران و نویسندگان ایران. این روز، به‌ویژه با تأکید بر شهریار، به ما یادآوری می‌کند که باید میراث ادبی خود را پاس داریم و به نسل‌های آینده منتقل کنیم. برگزاری مراسم مختلف مانند همایش‌های ادبی، نمایشگاه‌های کتاب، و خوانش اشعار به تقویت و گسترش فرهنگ ادبی کمک می‌کند و مخصوصا به جوانان و نسل‌های جدید این فرصت را می‌دهد که با آثار برجسته ادبی آشنا شوند.

در روز شعر و ادب فارسی، برنامه‌های متنوعی برگزار می‌شود که شامل خوانش اشعار شهریار و سایر شاعران، برگزاری همایش‌ها و کنفرانس‌های ادبی و نشر مقالات و کتاب‌هایی درباره زندگی و آثار این شاعران است. این مراسم، علاوه بر گرامیداشت شاعران، به تقویت و ارتقای فرهنگ و ادب فارسی نیز کمک کرده و به‌ویژه جوانان را به مطالعه و درک عمیق‌تری از ادبیات فارسی تشویق می‌کند. ضمن آن‌که این اقدام، علاوه بر تشویق فعالان فرهنگی، به شناسایی و معرفی استعدادهای جدید در عرصه ادبیات کمک می‌کند.

جشنواره‌ها و مراسم‌های فرهنگی به مناسبت روز شعر و ادب فارسی، علاوه بر بزرگداشت شاعران، به ترویج آثار ادبی و فرهنگی نیز کمک می‌کنند. این مراسم‌ها با هدف ایجاد ارتباطی نزدیک‌تر بین فرهنگ و جامعه، به انتشار آثار جدید و تحلیل‌های ادبی کمک می‌کنند و همچنین فرصتی برای تبادل نظر میان نویسندگان، پژوهشگران، و علاقه‌مندان به ادبیات فراهم می‌آورند. رسانه‌ها نیز با پوشش گسترده این روز، به گسترش آگاهی عمومی از ارزش‌های ادبی و فرهنگی کمک می‌کنند و به معرفی آثار برجسته ادبی می‌پردازند. شهریار، با آثار برجسته و تأثیرگذار خود، به‌عنوان یکی از ستون‌های اصلی ادبیات فارسی شناخته می‌شود. روز شعر و ادب فارسی، فرصتی است برای تجلیل از این آثار و تأکید بر اهمیت زبان و ادبیات فارسی در شکل‌گیری هویت فرهنگی و ملی کشور. در نهایت، اهمیت روز شعر و ادب فارسی در یادآوری و تجلیل از میراث فرهنگی و ادبی ایران و تأثیر آن بر تقویت هویت ملی و فرهنگی کشور، نقشی اساسی و غیرقابل انکار دارد.

نوشت

نقش شعر و ادب در حفظ ارزش‌های هویتی

زبان فارسی زبان وحدت‌بخش اقوام ایرانی است و در عین توجه به زبان فارسی باید سایر زبان‌های کشور و تولیدات ادبی با این زبان‌های بومی را هم مورد حمایت و توجه قرار دهیم. طبیعتا وقتی شاعری با زبان مادری شعری می‌سراید، بهتر می‌تواند حرف‌های دلش را با زبانی مطرح کند که عمری با همشهری‌های خودش از کودکی به آن زبان سخن گفته است. اگر خواندن اشعاری که به زبان‌های اقوام گوناگون کشور سروده می‌شود را ترویج کنیم، اتفاقا هویت و اتحاد ملی ما مستحکم‌تر خواهد شد.

این‌که برخی گمان می‌کنند انتشار این آثار ادبی با زبان‌ها و گویش‌های غیرفارسی رایج در کشور، به زبان فارسی آسیب می‌زند، تصور درستی نیست. اتفاقا امروز که شعر فارسی رشد کرده، باید اشعار فاخری به زبان‌های اقوام ایرانی داشته باشیم که همگان از آن بهره‌مند شوند. حتی به برکت این نوع سروده‌ها، می‌توان برخی اصطلاحات ادبی، آداب و رسوم و سبک زندگی و جهان‌بینی دیگر هموطنان را تجربه کرد. یکی دیگر از مزایای توجه به این نوع آثار ادبی، چه در قالب شعر و چه در قالب داستان‌های کوتاه و بلند، این است که می‌توانند جنبه فرامرزی پیدا کنند؛ همان‌طور که می‌دانید همه مرزهای ایران توسط قومیتی مشخص حفظ می‌شود. مثلا در استان‌های آذربایجان، ترک‌زبانان ایرانی در آن سوی مرزها هم‌زبانانی دارند که سروده‌های آنها به زبان ترکی، می‌تواند تبادل ادبی شاعران ما با ترک‌های سایر کشورها را تقویت کند. این مزیت ارتباطی در خصوص عرب‌زبانان ایران، کردها، ترکمن‌ها و... هم وجود دارد. شعر در این ساحت نه‌تنها حال‌وهوای ایران را به کشورهای همسایه منتقل می‌کند و موجب نوعی دیپلماسی فرهنگی می‌شود، بلکه انگیزه جوانان ایرانی برای تولید آثار فاخر ادبی جهت معرفی به جهان را افزایش می‌دهد. بنابراین زبان فارسی همیشه حرمت و اعتبار خود را داشته و خواهد داشت و در کنار آن وزن و جایگاه زبان‌های گوناگون قومیت‌های ایرانی نیز باید محترم شمرده شود و به دستاوردهای ادبی آنها نیز توجه کرد.

رویداد

پویش کتاب‌خوانی با محوریت «بابارجب»

شانزدهمین پویش کتاب‌خوانی «کتاب قهرمان» با محوریت کتاب «بابارجب» توسط نشر ستاره‌ها و با همکاری مرکز رسانه‌ای شیرازه آغاز شد. این کتاب که روایت داستانی زندگی طوبی زرندی، همسر شهید رجب محمدزاده، معروف به بابارجب بوده، به زندگی و سرگذشت جانباز شهید رجب محمدزاده از زبان همسرش طوبی زرندی می‌پردازد و در ۳۴ فصل گردآوری شده است. شهید رجب محمدزاده، جانباز ۷۰ درصد مشهدی بود که در ۱۴ مرداد ۱۳۹۵ به شهادت رسید. او نانوای بسیجی بود که در دوران جنگ ایران و عراق در سال ۱۳۶۶ در منطقه هور عراق، بر اثر اصابت خمپاره زخمی شد و بیشتر اجزای صورتش را از دست داد و به همین دلیل بیش از ۳۰ بار تحت عمل جراحی قرار گرفت. نسرین رجب‌پور برای نوشتن کتاب حاضر دو سال با خانواده شهید محمدزاده در ارتباط بود. کتاب به سادگی زندگی زنی را به تصویر می‌کشد که همسرش پس از مجروحیت شدید در ناحیه فک و صورت، به خانه بازگشته است؛ مجروحیتی که زندگی خانواده را در مسیر جدیدی قرار می‌دهد. شانزدهمین پویش کتاب‌خوانی «کتاب قهرمان» همراه با ۳۰۰ میلیون ریال جایزه نقدی برگزار می‌شود.

پیشخوان

تعامل با مصیبت‌دیدگان براساس آموزه‌های قرآنی

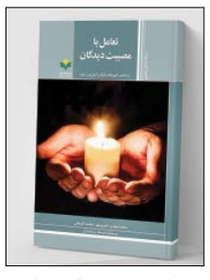

کتاب «تعامل با مصیبت‌دیدگان براساس آموزه‌های قرآن و اهل‌بیت(ع)» اثر محمدمهدی فیروزمهر و محمد کاویانی است که در پژوهشکده فرهنگ و معارف قرآن پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی تهیه و به همت نشر این پژوهشگاه به چاپ رسید. در این کتاب، پس از مفهوم‌شناسی سبک زندگی اسلامی و مبانی و گستره سبک زندگی، انواع مصیبت بررسی و در ادامه به مفهوم‌شناسی مصیبت و مصیبت‌دیده پرداخته شده است.

سپس، «تعامل مصیبت‌دیده با مصیبت‌ها» تبیین شده که از جمله آنها می‌توان به صبر، تغافل، بزرگ نشمردن مصیبت‌های بزرگ، گفتن استرجاع، نیایش، استعانت از نماز و روزه، رفتن به زیارت قبور مؤمنان، راضی بودن به قضای الهی پس از مصیبت، یادآوری مصائب الگوهای دینی، استفاده از نشان عزا، پرهیز از بی‌تابی، گریه‌کردن، تقرب به خدا و دوری از گناه است.

همچنین، زمان و کمیت و کیفیت تسلیت، تسلیت به مصیبت‌دیده از مبادی غیبی، اصلاح سنت‌های ناصحیح، و تعامل با کودکان مصیبت‌دیده از دیگر مباحث این اثر است.

قاب

علی حب‌النبی(ص)

نماهنگ علی حب‌النبی(ص) کاری از گروه سرود زهرائیون منتشر شد. ترانه این اثر کاری از ناصر آلبوعید و قاسم صرافان است که توسط علی‌اکبر فلاحی آهنگسازی شده است. این نماهنگ با تهیه‌کنندگی و کارگردانی: اسماعیل معنوی، تنظیم و میکس: احسان جوادی، مدیرتولید: اسماعیل برات‌وند، تصویربرداری: سیدصادق مجرد و تدوین: سعید بابادی در دسترس مخاطبان قرار گرفته است.

ویدئو